

О. А. Теряник,  
к. е. н., доцент кафедри економічної кібернетики та статистики,  
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

# ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ СКЛАДОВИХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Е. Teryanik,  
PhD (Economics), Associate Professor of the department  
of economic cybernetics and statistics, Classic Private University, Zaporozhye

## EVALUATION OF DEVELOPMENT MAKING FORMING OF INNOVATIVE POTENTIAL OF ZAPORIZHZHYA REGION

*Стаття присвячена актуальній проблемі визначення інноваційного потенціалу регіону. У статті досліджуються підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу та його складових компонентів, формується поняття "інноваційний потенціал регіону" і обґрунтовується його значимість, а також розглядаються фактори, що визначають його стан і розвиток. Визначено основні функції та структурна будова інноваційного потенціалу, проведено оцінювання складових формування інноваційного потенціалу Запорізького регіону та виявлено проблеми інноваційного розвитку.*

*The article is devoted to the problem of determining the innovation potential. This article explores approaches to defining the essence of innovative potential and its components, formed the concept of "innovation potential of the region" and justified its significance, and discusses the factors that determine the status and development. The main structural features and structure innovative potential, Estimation components forming innovative potential of Zaporizhzhya region and have issues of innovative development.*

*Ключові слова: інноваційна діяльність, наукова діяльність, інноваційний потенціал, науково-технічна робота, інноваційні витрати, інноваційна продукція, кадри, розробки.*

*Key words: innovation, scientific research, innovation potential, scientific and technical work, innovation costs, innovative products, personnel, development.*

### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Життєздатність економіки будь-якої країни чи регіону визначається масштабами та якістю накопичення новачій. У наш час нововведення охоплюють усі сфери людської діяльності, радикально впливають на процес господарювання, змінюють соціально-економічні відносини в суспільстві. В умовах стрімкого підвищення рівня інформатизації суспільства, швидкого розвитку міжнародних комунікаційних мереж, загострення конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках для забезпечення конкурентоспроможності, економічної безпеки національної економіки та окремих господарюючих суб'єктів необхідно активізувати інноваційний процес як на рівні країни, так і на рівні регіонів. В даний час одним з вагомих факторів розвитку регіону є формування та ефективне використання регіонального інноваційного потенціалу.

В економічній літературі існує досить багато походів до визначення інноваційного потенціалу регіону як самостійного поняття та факторів, що впливають на нього, але, в той же час, немає однозначного підходу до визначення складових його формування і методики його оцінки. Саме тому оцінювання складових формування інноваційного потенціалу регіону є актуальним і своєчасним.

### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивчення питань інноваційного розвитку як господарюючого суб'єкта, так і регіону займаються багато вчених, статті яких присвячені аналізу, моніторингу та оцінюванню інноваційного потенціалу регіональних економічних систем. Науковцями досліджуються якісні та кількісні методи оцінки стану інноваційної діяльності в регіонах, розробляються і застосовуються різні методики ранжування для оцінки інноваційного потенціалу регіонів. Вагомий внесок у розробку цих питань зроби-



Рис. 1. Структурна будова інноваційного потенціалу

ли В. Александрова, О. Амоша, Л. Антонюк, І. Балабанов, І. Бузько, Ю. Бажал, В. Верба, В. Занько, С. Ілляшенко, С. Кочетов, А. Лисецький, С. Мочерний, Д. Стеченко, В. Фридлянов, Л. Чернюк та ін.

Проте, незважаючи на велику кількість наукових праць і значні досягнення в теорії та практиці управління інноваційним потенціалом, є частина питань, які залишаються постійним об'єктом дискусій. До них слід віднести особливості регулювання інноваційного розвитку регіону, методичні рекомендації з оцінювання рівня інноваційного потенціалу регіонів та його складових.

**ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ**

Метою даної статті є визначення інноваційного потенціалу регіону та оцінювання складових його формування.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ**

Актуальність інноваційної моделі розвитку зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток, що відбувся протягом останніх десятиліть. Нові технології докорінно і швидко змінили структуру світової економіки. Виявилось, що неспроможність країни здійснити структурну перебудову економіки відповідно до нового технологічного укладу (чи зволікання з цим) не просто гальмує її розвиток, але й призводить до економічної деградації і відсуває її на периферію світових економічних процесів.

В умовах сучасного розвитку ринкових відносин і посилення конкуренції усе більшого значення для успі-

шної фінансово-господарської діяльності підприємств набуває інноваційний розвиток, який передбачає використання нових технологій та створення принципово нової продукції.

Формування інноваційної економіки потребує значних фінансових ресурсів, тому переваги від застосування інноваційної моделі отримали перш за все багаті країни. Для економік, що розвиваються, досягнення цих переваг залежить від ефективності їх спеціальної інноваційної політики проривного типу,

що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку.

Концептуальним відображенням засад інноваційної діяльності стало поняття "інноваційний потенціал", яке останнім часом знаходить все більше поширення.

Поняття "інноваційний потенціал" має велике розмаїття визначень та тлумачень. Багато авторів досліджують окремі сторони інноваційного потенціалу та формують свої специфічні визначення, які значно відрізняються одне від одного.

Так, деякі науковці розглядають інноваційний потенціал як сукупність матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та інших ресурсів, які є необхідними для здійснення інноваційної діяльності [3].

На думку І. Бузько, інноваційний потенціал можна визначити як здатність підприємства (регіону, країни) розробляти й впроваджувати інноваційні проекти [1]. С. Ілляшенко, в своїй роботі наголошує на науково-технічній основі й орієнтації об'єкта дослідження на споживачеві та визначає інноваційний потенціал як здатність впроваджувати досягнення науки й техніки в певні товари, які спрямовані задовольняти потреби споживачів [4].

В. Фридлянов під інноваційним потенціалом підприємства розуміє науково-технічні, технологічні, інфраструктурні, фінансові, правові, соціокультурні та інші можливості, сукупність яких забезпечує сприйняття й реалізацію нововведень, іншими словами одержання інновацій [7].

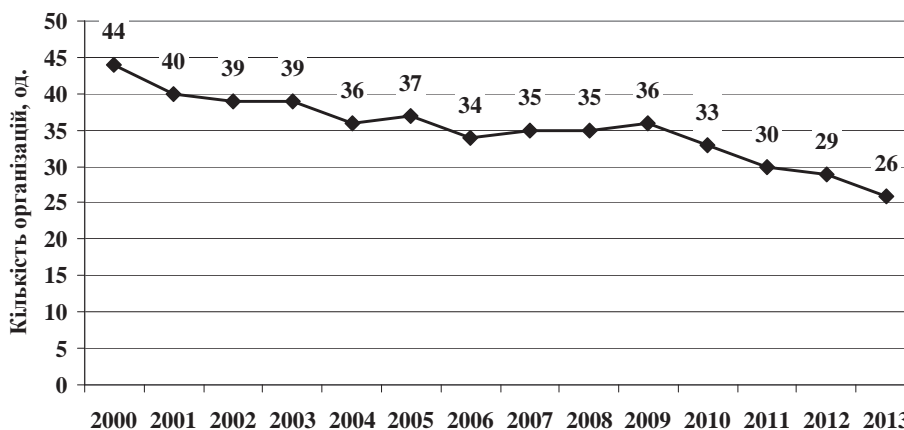


Рис. 2. Кількість організацій, які виконували наукові дослідження й розробки в Запорізькому регіоні протягом 2000–2013 рр.

На думку С. Кочетова, інноваційний потенціал можна розглядати як спільну здатність ресурсів, які наявні у підприємства, досягти поставлені інноваційні цілі [5]. Існує ще багато цікавих думок науковців щодо цього поняття. Проте в Законі України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", інноваційний потенціал визначено як "сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничо-соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки розвитку" [2].

Аналіз тлумачень поняття "інноваційний потенціал" виявив, що так чи інакше більшість авторів схильні вважати інноваційний потенціал як характеристику ресурсної бази. Узагальнюючи думки науковців, можна дати більш широке визначення інноваційного потенціалу підприємства (регіону, країни) як міри готовності підприємства (регіону, країни) виконувати завдання, які будуть забезпечувати досягнення поставленої інноваційної мети, іншими словами, він характеризує ступінь готовності до впровадження інноваційного проекту або інновації.

За функціональним призначенням інноваційного потенціалу розрізняють дві групи функцій. До першої групи належать загальні функції інноваційного потенціалу:

- генеруюча — забезпечення умов для виникнення ідеї нововведення;
- виробнича — перетворення ідеї нововведення в конкретний інноваційний продукт;
- збутова — впровадження інноваційного продукту на ринок.

До другої групи належать спеціальні функції інноваційного потенціалу:

- створення основи для кооперації певного регіону з іншими районами країни, а при експортній орієнтації регіону — також з-за кордоном;
- забезпечення умов для покращання добробуту населення.

Отже, структурна будова інноваційного потенціалу базується на двох складових: науково-технічний потенціал та маркетингова складова.

У свою чергу, науково-технічний потенціал та маркетингова складова базуються на відповідних складових (рис. 1).

**Таблиця 1. Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств) Запорізької області, за видами робіт (у фактичних цінах; млн грн.)**

	Усього	У тому числі			
		фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	науково-технічні розробки	науково-технічні послуги
2000	144,2	1,7	5,7	130,8	6,0
2005	285,7	4,4	14,4	248,5	18,4
2010	506,8	13,5	33,8	435,7	23,8
2011	575,9	12,0	18,0	521,3	24,6
2012	662,3	7,4	20,3	618,2	16,4
2013	552,4	8,7	14,1	512,5	17,1

Варто зауважити, що інформаційне забезпечення та дослідження інноваційних процесів у країні відіграє винятково важливу роль в оцінці ситуації, що складається у сфері науково-технічного розвитку, та вкрай необхідне для підвищення ефективності всієї системи управління наукою і технікою. Висока значимість даного питання визначається завданнями, що розв'язуються в усьому світі за допомогою інновацій. Як відомо, успіх кожної держави в досягненні своїх національних цілей значною мірою залежить від наукових і технологічних досягнень та формування й ефективного використання інноваційного потенціалу країни та окремих її регіонів.

Запорізька область входить до числа регіонів України, які складають основу її економічного та інтелектуального потенціалу. В області зосереджені майже всі основні галузі промисловості, серед яких провідне місце посідають електроенергетика, металургія, машинобудування, металообробка та хімічна промисловість. Запорізька область у 2010 р. була єдиним регіоном з високим рівнем інноваційного потенціалу [3], пропускаючи до групи регіонів з дуже високим рівнем — м. Київ, Донецьку та Харківську області, й випереджаючи всі інші. Проте в 2013 р. Запорізька область серед регіонів України зайняла лише 10 місце за рівнем інноваційного потенціалу.

Незважаючи на скорочення фінансування в сфері науки, в області зберігається мережа наукових організацій. Загальна кількість підприємств та організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи рік від року не особливо різниться. У 2013 р. у виконанні нау-



**Рис. 3. Кількість впроваджених наукових прогресивних технологічних процесів та освоєних для виробництва нових видів продукції в Запорізькій області**

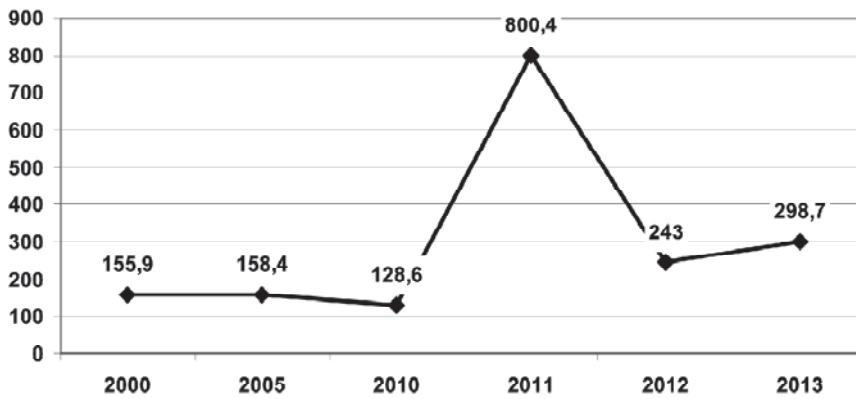


Рис. 4. Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості Запорізького регіону, млн грн.

кових та науково-технічних робіт брали участь 26 підприємств та організації області (рис. 2).

У 2013 р. кількість підприємств та організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, зменшилась порівняно з 2012 р. на 10,3%. У розподілі за галузями наук це призвело до зменшення частки технічних наук на 2,1%, але збільшення частки природничих наук — на 2,0%, багатогалузевих організацій — на 0,1%.

Розглянувши діаграму зображену на рисунку 1 можливо зробити висновки, що за останні 13 років в Запорізькому регіоні кількість організацій, які виконували наукові дослідження зменшилась майже на 41%. Така тенденція пов'язана з обмеженістю платоспроможного попиту на інновації та відсутність дієвих стимулів до інноваційної діяльності як в Запорізькому регіоні, так і в цілому по Україні.

Із загальної кількості наукових організацій (підприємств), які займалися науково-технічною діяльністю, більше половини (53,9%) належать до підприємницького сектору діяльності, 26,9% — до сектору вищої освіти, 19,2% — до державного.

У 2013 р. обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), становив 552, 4 млн грн., що на 109, 9 млн грн., або на 16,6% менше, ніж у попередньому році (табл. 1).

Серед наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), як і

в попередні роки найбільшу частку становлять науково-технічні розробки (92,8%), а найменшу — фундаментальні дослідження (1,6%).

У 2013 р. інноваційною діяльністю в Запорізькій області займалось 115 промислових підприємств, з яких впровадженням інноваційної займалось 60 промислових підприємства, інноваційних процесів — 35, маркетингових інновацій — 19, організаційних інновацій — 14. Найбільш активно впровадженням інновацій займалися підприємства машинобудування (40,3%).

Обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 1671,1 млн грн., це складає 2,3% загального обсягу реалізованої промислової продукції регіону (у 2012 р. — 1671,6 млн грн. та 2,2%, у 2011 р. — 2490,3 млн грн. та 3,2% відповідно). Обсяг реалізованої за межі України інноваційної продукції становив 1172,9 млн грн., а його частка в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції — 70,2% (у 2012 р. — 1161,8 млн грн. та 69,5%, у 2011 р. — 1568,7 млн грн. та 63,0% відповідно).

Динаміка кількісних показників на рисунку 3. свідчить про позитивну тенденцію збільшення загальної кількості впровадження нових прогресивних технологічних процесів.

Аналіз сучасного стану науково-технічної та інноваційної сфери показав, що в Запорізькому регіоні діють тенденції, які характерні для України загалом. Так, за рівнем інноваційної активності, станом виробництва високотехнологічної продукції, розвитком інфраструктури інноваційного підприємництва як Запорізький регіон, так і Україна значно відстає від провідних країн світу.

Відсутність попиту на результати наукових досліджень, неповноцінність державної системи захисту прав інтелектуальної власності та механізмів комерціалізації інтелектуального продукту позбавляють стимулів потенційних суб'єктів інноваційної діяльності та призводять до субсидіювання економік більш розвинутих країн за рахунок безкоштовного трансферу результатів фундаментальних досліджень.

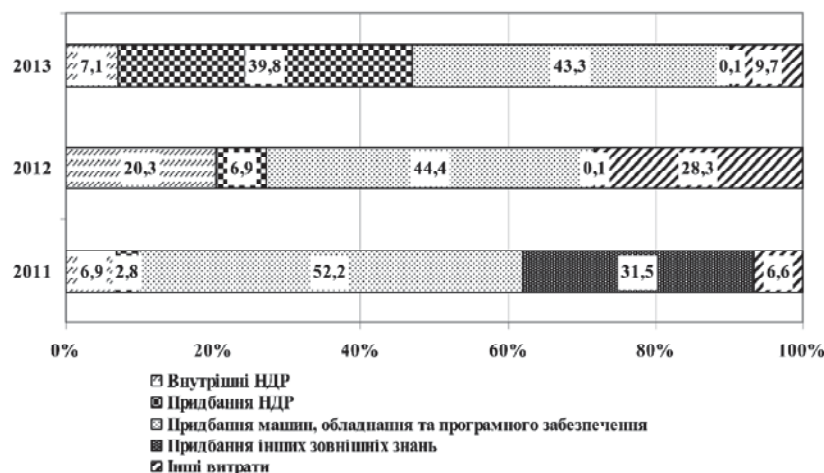
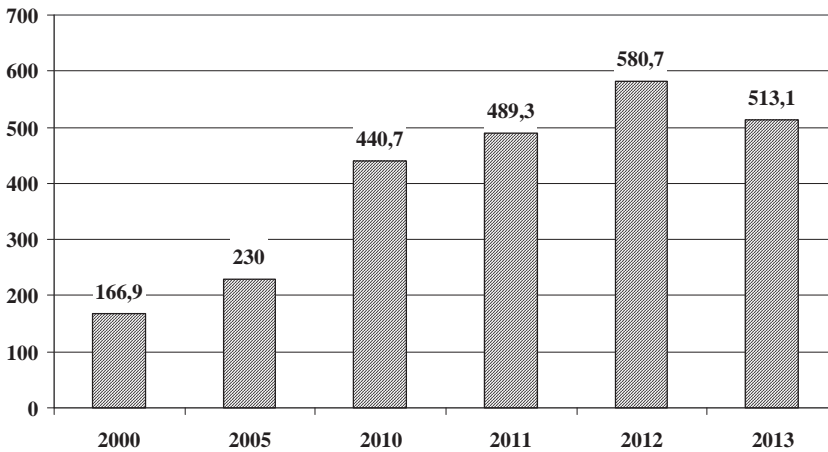


Рис. 5. Розподіл обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності в Запорізькому регіоні, %



**Рис. 6. Фінансування наукових та науково-технічних робіт в Запорізькому регіоні в 2000—2013 рр., млн грн.**

Доцільно зазначити, що інноваційний розвиток підприємств регіону значною мірою залежить від інноваційного розвитку національної економіки, хоча в умовах активізування інтеграційних процесів, зміни власності на активи підприємств, розширення зовнішньоекономічних зв'язків характер цієї залежності може кардинально змінюватись. На сьогодні цей зв'язок носить дещо суперечливий характер. Так, незважаючи на прибутковість інноваційної діяльності, за даними Державного комітету статистики України, її фінансування є дуже низьким. Інноваційна модель розвитку економіки вимагає здійснення витрат на фінансування інноваційної діяльності не менше 2% ВВП [6]. Сьогодні цей показник не перевищує 1% від ВВП. У світових рейтингах використання технологій та інновацій, а також інноваційного потенціалу Україна перебуває на дуже низьких позиціях.

Варто зазначити, що у 2013 р. загальний обсяг витрат на технологічні інновації в Запорізькій області склав 298,7 млн грн., що становить 122,9% суми витрат 2012 р., але проти 2011 р. він зменшився майже в 2,7 рази (рис. 4). На Запорізьку область приходить 3,1% загальноукраїнських витрат на нововведення.

Найбільша частка коштів на інноваційні цілі витрачена підприємствами машинобудування (70,5%).

У регіоні основним напрямом витрат на інноваційну діяльність залишається придбання машин, обладнання, комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. Так, на цей напрям у 2013 р. промислові підприємства області витратили 129,2 млн грн., або 43,3% загального обсягу витрат (у 2012 р. 107,9 млн грн. та 44,4% відповідно) (рис. 5).

Важливим фактором, який визначає стан інноваційної діяльності в регіоні, є її фінансування. Воно є однаково визначальним для всіх етапів і стадій інноваційного процесу — науково-технічної діяльності, стадії новаторської творчості і стану впровадження досягнень науки і техніки у виробництво. Загальний обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт в Запорізькому регіоні у 2013 р. становив 513,1 млн грн. (рис. 6), проти попереднього року цей показник зменшився на 6,5 млн грн., що становить 11,6%. Основна частка асигнувань загального обсягу приходить на технічні науки (86,4%), на організації,

що мають багатогалузевий профіль — 10,1%, на природничі науки — 3,5%.

Частка фінансування фундаментальних досліджень, які носять довгостроковий характер, як і в попередні роки, залишається найменшою (1,8%). Більша частина асигнувань (91,6%) приходить на науково-технічні розробки, які дають прямий і швидкий економічний і соціальний ефект.

Основним джерелом фінансування цих витрат, як і у попередні роки, залишаються кошти іноземних замовників (49,8%) та кошти організацій підприємницького сектору (38,2%).

Фінансування наукових та науково-технічних робіт за рахунок державного бюджету зменшилось проти 2012 р.

на 22,2% і склало 21,4 млн грн.

У 2013 р. промислові підприємства області використовували власні кошти на впровадження нововведень, обсяг яких становив 298,7 млн грн., що на 26,9% більше, ніж у попередньому році. Державою на підтримку впровадження нововведень було виділено лише 4,0 тис. грн. бюджетних коштів проти 1105,0 тис. грн. у попередньому році.

Таким чином, фінансування наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Запорізькому регіоні є недостатнім, що зумовлює згортання ряду важливих наукових розробок. Значною мірою такий результат пов'язаний з обмеженими можливостями держави в спрямуванні фінансових потоків у інноваційний розвиток економіки і недостатнім державним стимулюванням інноваційної діяльності. Незважаючи на достатньо великий інноваційний потенціал підприємств, обсяг фінансування, як і в інших галузях економіки, є недостатнім.

Загальновідомо, що економіка розвинених країн стала переходити на інтенсивний шлях розширеного відтворення, лише використовуючи нові технології і наукові досягнення. Перетворення науково-технічних розробок в інноваційний продукт, що буде привертати увагу інвесторів, виробників та покупців здатні забезпечити лише професійно підготовлені фахівці, що володіють достатнім власним науковим потенціалом.

На жаль, в Україні низький престиж наукової праці та соціальний статус науковців, невиконання норм закону щодо встановлення відповідного рівня заробітної плати наукових працівників призводять до відтоку талановитої молоді, старіння наукових колективів і, як наслідок, погіршення можливостей відтворення кадрового потенціалу. Так, на кінець 2013 р. чисельність працівників основної діяльності в наукових організаціях складала 4862 особи, що на 7,6% менше, ніж на кінець 2012 р. Питома вага запорізьких науковців у загальній їх чисельності в Україні становила 4,0%.

Динаміка кількісних показників свідчить про те, що в регіоні існує стійка тенденція скорочення чисельності науковців. Протягом 2011—2013 рр. чисельність працівників наукових організацій скоротилась на 557 особи, що становить 10,3%. У тому числі зменшилась чи-

сельність як докторів так і кандидатів наук відповідно на 3 та 13 особи. Як і в попередні роки, більшість дослідників (85,1%) працювало в організаціях підприємницького сектору діяльності.

Порівняно з 2012 р. частка молодих вчених у віці до 40 років зменшилась на 0,1% і становила 34,2%, фахівців, старіших за 60 років — зменшилась на 0,8% (23,4%).

Слід зауважити, що за умов загального скорочення чисельності дослідників, незначного притоку в науку молоді і домінування в складі наукових кадрів науковців старшого віку в найближчі роки може статися серйозна криза в забезпеченні кадровими ресурсами інноваційного потенціалу Запорізької області, внаслідок природного відтоку з наукової сфери значної кількості нині ще працюючих пенсіонерів.

Прогнозовано, що негативні тенденції старіння фахівців у формуванні кадрового корпусу ближчим часом будуть тільки посилюватися.

Скорочення наукового кадрового потенціалу в поєднанні з обмеженням доступності якісної освіти становить реальну загрозу перспективам збереження та підвищення інноваційного потенціалу в Запорізькій області.

## ВИСНОВКИ

Проведене оцінювання складових інноваційного потенціалу Запорізької області дає підставу зробити висновки про зростаючу невідповідність між теперішнім становищем в інноваційній сфері та вимогами часу щодо потреб інноваційного розвитку. За результатами аналізу стан інноваційної діяльності в Запорізькому регіоні можливо визначити як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово розвинених країнах.

Однією з головних проблем, що гальмують розвиток високотехнологічного сектору економіки та зменшує інноваційний потенціал Запорізького регіону, залишається відсутність фінансування та недостатньо ефективна державна інноваційна політика, що призводить до скорочення числа наукових працівників, ускладнює отримання економічної віддачі у вигляді завершених інноваційних пропозицій та їх реалізації у сферах вітчизняної економіки.

Державна політика інноваційного розвитку характеризується непослідовністю, відсутністю чіткої концепції національних інноваційних пріоритетів і системного підходу до розвитку інноваційної діяльності (національної інноваційної системи). Фактично, пріоритетна державна підтримка спрямовується на низько технологічні галузі та виробництва, що зумовлює формування і закріплення як в країні так і в Запорізькому регіоні такої моделі економіки, яка не потребує інновацій і є конкурентоспроможною на світовому ринку за рахунок дешевої робочої сили та визиску ресурсів.

### Література:

1. Бузько І.Р. Стратегический потенциал и формирование приоритетов в развитии предприятий: монография / И.Р. Бузько, И.Е. Дмитренко, О.А. Сущенко. — Алчевск: Изд-во ДГМИ, 2002. — 216 с.

2. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" від 08.08.2011 року № 3715-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

3. Звіт про Конкурентоспроможність України 2013. — Фонд "Ефективне управління", Світовий економічний форум, Женева, 2009. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.feg.org.ua/indexes/regions>

4. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку: монографія / В.В. Зянько. — Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2005. — 263 с.

5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С.М. Ілляшенко. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. — 278 с.

6. Кочетов С.В. Методы стимулирования инновационного потенциала предприятия / С.В. Кочетов // Инновации. — 2005. — № 7. — С. 112—117.

7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010—2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48719>

8. Фридлянов В.Н. Инновационный потенциал как фактор развития. Межгосударственное социально-экономическое исследование / В.Н. Фридлянов, Б.К. Лисин // Инновации. — 2002. — № 7. — С. 17—34.

### References:

1. Buz'ko, I.R. (2002), Strategicheskij potencial i formirovanie prioritetov v razvitii predpriyatij [Strategic potential and the formation of the priorities in the development of enterprises], Izd-vo DGMI, Alchevsk, Ukraine.

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "On innovation activity priorities in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (Accessed 30 March 2015).

3. Fond Efektyvne upravlinnia (2013), "Ukraine Competitiveness Report 2013", available at: <http://www.feg.org.ua/indexes/regions> (Accessed 28 March 2015).

4. Zian'ko, V.V. (2005), Innovatsijne pidpriemnytstvo v Ukraini: problemy stanovlennia i rozvytku [Innovative entrepreneurship in Ukraine: problems of formation and development], UNIVERSUM, Vinnytsia, Ukraine.

5. Illiashenko, S.M. (2003), Upravlinnia innovatsijnym rozvytkom: problemy, kontseptsii, metody [Management of innovation development: issues, concepts, methods], VTD "Universytets'ka knyha", Sumy, Ukraine.

6. Kochetov, S.V. (2005), "Methods of stimulating the innovative capacity of enterprises", Ynnovatsyy, vol. 7, pp. 112—117.

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), "The strategy of innovative development of Ukraine for 2010—2020 under conditions of globalization challenges", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (Accessed 28 March 2015).

8. Frydlianov, V.N. (2002), "Innovative potential as a factor of development. Interstate socio-economic study", Ynnovatsyy, vol. 7, pp. 17—34.

*Стаття надійшла до редакції 24.04.2014 р.*